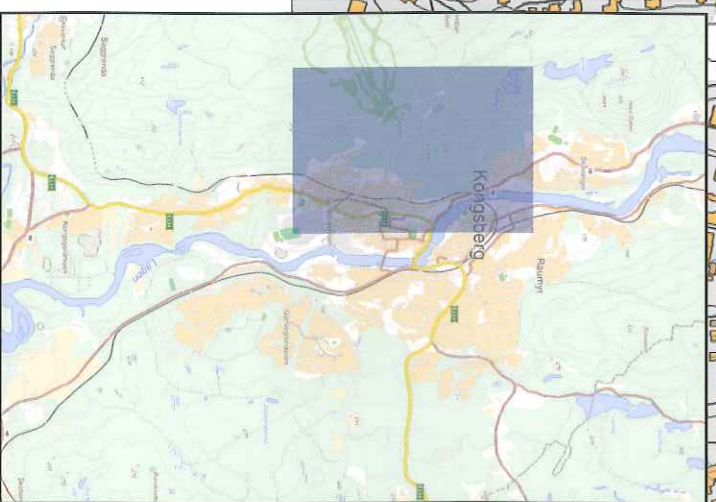


Kart: Kongsberg kommune. Grafisk form: MetteM. Trykk: Telemark Trykk.

- Rekreasjon**
- Merket sti
  - Sti
  - Traktorvei
  - Startpunkt for sti (skilt)
  - Vei

**KULTURMINNESTIER:**

**Håvet og Kruttmølledalen  
og Storåsen**





# HÅVET OG KRUTTMØLLEDALEN OG STORÅSEN

KULTURMINNESTIER:

LØKKENE PÅ KONGSBERG

## KULTURMINNESTI: HÅVET OG KRUTTMØLLEDALEN

**Rute: Start Bergsbakken - Veslehåvet mellom Sandnesløkkene og Turistløkka - Skjeggtrengselet - Kronene i Håvet - Perseløkka - Kruttmølledalen - Nålmakeganga - Bergeløkkene - Bergsbakken**

*Lenge: Ca. 3 km. Vanskelighetsgrad: Litt bratt i begynnelsen av Veslehåvet, ellers fine, brede stier og fegater. Anbefalt rasteplass: Perseløkka*



### Løkkene i Håvet

Håvet har navnet sitt etter et «håv», det vi si ei høyde det går en eller flere veier. Veslehåvet er fegata som går fra Bergsbakken til Håvtoppen. Bergsbakken var «bakken til berget», altså hovedstien til gruvelteit fra gammelt av.

### Veslehåvet

Håvet har navnet sitt etter et «håv», dvs. ei høyde det går en eller flere veier. Veslehåvet er fegata som går fra Bergsbakken til Håvtoppen. Bergsbakken var «bakken til berget», altså hovedstien til gruvelteit fra gammelt av.

### Skjeggtrengselet

Det trange partiet mellom de bratte bergveggene på Håvtoppen kalles «Skjeggtrengselet». Navnet har det nok fra bergveggen på sørsida, som heller utover som et skjegg. På folkemunne lever en adskillig mer frodig forklaring: Det blir sagt at man får skjegg hvis man prater når man går gjennom trengselet. Det er derfor viktig at man er helt stille!

### Kronene i Håvet

Fra kong Frederik 4. var i bergstaden i 1704 har det vært vanlig at de kongene som har besøkt Kongsberg for første gang har fått monogrammene sine hugget inn i fjellveggen øverst i Håvet. Også de kongene som hadde besøkt byen før 1704 fikk monogrammene sine hugget inn. Kong Harald fikk sitt monogram i Håvet da han besøkte Kongsberg i 1995. Sophie Magdalene er den eneste dronningen som har fått monogrammet sitt hugget inn i fjellveggen. Dette var da hun besøkte bergstaden med sin mann, Christian 6., i 1733.



Kulturminneåret er utarbeidet til Kulturminneåret 2009, og er et samarbeid mellom Lågdalsmuseets Venner, Kongsberg og Omegns Turistforening. Naturvernforbundet i Kongsberg Kongsberg Byhistorielag, Sølverkets Venner og Kongsberg kommune.

**Kulturminnestier på nett:**

<http://loype.kulturminneareet2009.no/kulturminneloyper/lokkene-pa-kongsberg>

Foto: Bjørn Johnsen, Mette Martinsen. Kart: Kongsberg kommune

**GOD TURI!**



**Sandnesløkkene og Turistløkka**  
På hver side av fegata Veslehåvet ligger det løkker. De to løkkene mellom Veslehåvet og Storåsen kalles Sandnesløkkene etter familien Sandnes som eide dem fra begynnelsen av 1900-tallet. Mellom Håvet og Veslehåvet ligger Turist- eller Mikkeisenløkka. Denne løkka tilhørte på 1700-tallet overberghauptmann Brünnich. På 1890-tallet ble den kjøpt av Kongsberg og omegn Turistforening. Siste eier var sølverkararbeider Mikkeisen i Kluftebakken.

### Trondhjemmeren og Sangeheimen

Fra Perseløkka mot

Trondhjemmeren går det ei fegate med fint oppbygde steingjelder på hver side. En bratt, svingete sti fører fra Storåsen ned til denne fegata. Tjernet Trondhjemmeren har trolig navnet sitt fra familien Trondhjemmer som holdt til på Kongsberg på slutten av 1700-tallet.

### Hytene på Storåsen og i Håvet

På Storåsen og i Håvet finner vi Kongsbergs første hyttefelt. Det ble bygget 10-12 hytter her i 1920-30-åra. På den tida måtte hyttene ligge i gangausstand fra hjemmene fordi fedrene jobbet halve lørdagen og i beste fall hadde de en hest eller en sykkel å ta seg fram med.

### Thonhagenløkka og Stordalenvillaen

Thonhagenløkka ligger på farmsida av Storåsen, og her finnes det flere bygninger, bl.a. et lite våningshus. Løkka ble drevet som seter i mellomkrigstida. Om sommeren bodde familien Thonhagen her med buskapen sin, og kona og ungene stelte dyr og løkke. Mannen arbeidet ved Kongsberg Våpenfabrikk, og tok seg av jordrydding og snekring på kveldstid og i helger. «Stordalenvillaen» ligger på ei løkke midt inne på Storåsen. «Villaen» er et lite etroms svøtserhus med veranda på framsida. I tillegg ligger det en låve og et fjos på denne løkka



1792 da overberghauptmann Brünnich var grunnleier. Det antas at Beckerløkkenet ble anlagt på denne tiden da overklassen begynte å bli interessert i et «bekvemt» friluftsliv. Til Beckerløkkenet kunne de komme seg nesten helt fram med hest og kjerre, og her kunne de spise, drikke og nyte den vakre utsikten utover lågen og byen. Det var nemlig ikke skog i Storåsen på denne tiden, bare løkker. Beckerløkkenet var et attraktivt turmål for byens bedrestilte helt fram til 1920-åra.

## KULTURMINNESTI: STORÅSEN

**Rute: Start Bergsbakken - Fegata i dalsøkket mellom Storåsen og Monseberga - Gapet - Sti opp til Storåsen - Beckerkjøkkenet - tilbakke til Thonhagenløkka - velg sti nr. 2 til høyre etter Thonhagensetra (bratt ned) - fegata mot Trondhjemmeren - Sangeheimen - Perseløkka - Kronene i Håvet - Skjeggtrengselet - Veslehåvet mellom Sandnesløkkene og Turistløkka - Bergsbakken.**

*Lenge: 4-5 km. Vanskelighetsgrad: En del bratte opp og nedstigninger til Storåsen. Fine, brede stier og fegater. Anbefalt rasteplass: Beckerkjøkkenet*

### Løkkene mellom Storåsen og Monseberga

I det frodige dalsøkket mellom Storåsen og Monseberga (Lillevåsen) ligger det flere løkker på rekke. Her går det et bekkedrag som sørger for god fuktighet i tørre sommere. Den innerste løkka i dalsøkket heter Gunhildrudløkka

etter eleren Gunhildrud som bodde i Spenningsgata i mellomkrigstida. På den siden av løkkene som vender mot Storåsen går det ei fegate. Fra denne fegata fører det flere mindre fegater og stier opp til Storåsen. Det ligger også flere rydningsrøyser langs denne fegata.



### Gapet

I enden av fegata som følger dalsøkket mellom Storåsen og Monseberga ligger «Gapet». Dette er ei naturlig hule som eierne av Gunhildrudløkka brukte til å oppbevare hestestaur og løkkeredskap.

### Steingjelder

I Storåsen finnes det mange steingjelder. Dette var de påbudte grenseskillene mellom løkkene, men også i fjellvegg, en bratt skrent eller ei rydningsrøys kunne markere skillet. I et steingjerde i en skråning ca. 50 meter før vi kommer til «Gapet» finner vi restene av en treport i åpningen inn til ei av løkkene. I enkelte steingjelder i området finner vi også rester etter gjerdestolper.



### Beckerkjøkkenet

Beckerkjøkkenet ligger på toppen av Storåsen, og består av et bord og ei sittegruppe i stein. Navnet skal stamme fra familie Becker som i en periode eide løkkene i området. Like ved finnes det en innskrripsjon fra



**Perseløkka**  
Perseløkka har antakelig navn etter familien Pedersen som eide den på midten av 1800-tallet. Det første kjente hopprennet ble arrangert her i 1909. I mellomkrigstida var bakken samlingspunkt for byens blomstrede hoppmiljø med Ruudbrødrene i spissen. Første renn skulle alltid arrangeres så tidlig som på «bededagen» i oktober. Om nødvendig ble snø skrapet sammen fra hele byen, kjørt opp og fordelet utover såpass at det kunne hoppes.

### Kruttmølla og Kruttmølledalen

Kruttmølledalen er det trange dalsøkket som går fra Perseløkka til Riegelsbakken. Her finner vi fortsatt ruineene etter Sølverkets gamle kruttmølle. Den ble anlagt i 1730-åra og var i drift til 1865. Her ble det først og fremst produsert krutt til Sølverket, men også noe for salg. Kruttet var plassert et stykke unna resten av anlegget i tilfelle det skulle smelle.....

### Nålmakeganga

Fegata som går på oversida av Bergeløkkene kalles Nålmakeganga. Navnet skal den ha fått etter en som var ansatt ved Sølverket og som bodde i den nedre enden av ganga på 1800-tallet. Jobben hans ved Sølverket var å lage «nåler», dvs. reguleringsmekanismer for fløtningsdammene på Knutefjell.



### Bergeløkkene

Bergeløkkene var som de andre løkkene i Håvet blant de større og bedre i bergstaden. Her ble det ikke bare dyrket høy, men også korn og poteter. Vår og høst ble det beitet. Bergeløkkene var opprinnelig fire separate løkker og steingjerdene som delte dem finnes fortsatt bevart. Løkkene har hatt mange forskjellige eiere opp gjennom årene, men på midten av 1800-tallet ble de samlet under en eier og kalt Sebjørnsenløkkene. Tidlig på 1900-tallet ble de overtatt av baker Omholdt på Sandsværmoen. Sølversønnen Berge var neste eier, og fra han har løkkene fått navnet Bergeløkkene.



### Bergelåven

Bergelåven er en av de best bevarte løkkelåvene i Kongsberg. Låven har beboelsesrom og sørenden. Her har Sølverkets Venner og Naturvernforbundet i Kongsberg laget en utstilling om løkkelåven på Kongsberg. Sølverkets Venner har besørgert restaurering av låven.